

TALLINNA
RINGKONNAKOHTUS
*****

Justiitsministeerium
info@just.ee

Teie 01.06.2021 nr
Meie 29.06.2021 nr 10-3/90

Arvamus äriregistri seaduse eelnõu osas

Toetame eelnõu eesmärki ühtlustada kõigi eraõiguslike juriidiliste isikute registriregulatsiooni ning laiendada registripidaja järelevalvevõimalusi tagamaks äriregistri andmete usaldusväärsust ja ettevõtjate aruandluskohustuse täitmist. Samas näeme kohtute vaatevinklist probleeme eelnõuga kaasnevate äriseadustiku (ÄS) ja tsiviilseadustiku üldosa seaduse (TsÜS) ning tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) järgmistes muudatustes ning palume kaaluda nende muudatuste eelnõust välja jätmist või täiendavalt analüüsimist ning nende muutmist.

Äriseadustiku ja tsiviilseadustiku üldosa seaduse muudatused

1. Eelnõuga soovitakse kaotada osaühingu minimaalse osakapitali nõue ja tunnistada kehtetuks osaühingu sissemakseta asutamise võimalus ning muuta osaühingu ja aktsiaseltsi netovara nõuet. Nende muudatuste juures märgime, et toetame ekspertide poolt koostatud arvamuses („Ühinguõiguse revisjoni mõjude hindamine“) toodud seisukohti, et planeeritavatel muudatustel ei ole märkimisväärset positiivset mõju ning muudatuse tulemusena võlausaldajate positsioon halveneb. Eelnõu seletuskiri ei lükanud ekspertide arvamuses toodud seisukohti ümber. Kohtute aspektist võiks muudatuse positiivne mõju seisneda küll selles, et sissemakseta asutatud osaühingute võõrandamise korral ei ole osaühingul õigust nõuda osaühingu asutajalt hiljem sissemakse tasumist, mistõttu jäävad ära ka sissemakse hilisemat tasumist puudutavad kohtuvaidlused, kuid arvestades selliste kohtuvaidluste väikest arvu, oleks mõju marginaalne.
2. Eelnõuga soovitakse anda võlausaldajale õigus nõuda äriühingule kahju tekitanud juhatuse liikmelt kahju hüvitamist ka endale, mitte ainult ühingule. Leiame, et nimetatud muudatused tuleks eelnõust välja jätta. Alternatiivselt tuleb nõude eeldusi muudetavates sätetes (ÄS § 187 lg 4, § 315 lg 4 ja TsÜS § 37 lg 2) täpsustada.

Esmalt märgime, et kavandatav muudatus jätta vastavatest sätetest (ÄS § 187 lg 4, § 315 lg 4 ja TsÜS § 37 lg 2) välja sõnad „osaühingule“, „aktsiaseltsile“ ja „juriidilisele isikule“, ei taga õigusselgust. Sellise lahenduse puhul on võimalikud mitmed tõlgendused ning praktikas ei pruugi realiseeruda soovitud eesmärk anda võlausaldajale õigus nõuda kahju

hüvitamist äriühingu asemel endale. Muudatust kavandades ei ole arvestatud seda, et kahju hüvitamise üldsätete järgi tuleb kahju hüvitada kannatanule (kahju hüvitamise võlasuhte võlausaldajale), st vastav nõudeõigus on kannatanul (VÕS § 115). Samuti ei arvesta muudatus seda, et võlaõiguse üldsätete järgi tuleb kohustus täita võlausaldajale või täitmist vastu võtma õigustatud isikule ning õigustamata isikule täitmise peab võlausaldaja heaks kiitma (VÕS § 76 lg 3 ja § 79). Juhul, kui seadusandjal on soov anda võlausaldajale õigus nõuda kahju hüvitamist otse endale, siis peab see olema kooskõlas kahju hüvitamise põhimõtetega ning selgelt normist tulenema.

Edasi juhime tähelepanu sellele, et eelnõuga soovitud muudatus ja selle tagajärjed on süsteemselt läbi mõtlemata ning muudatus ei pruugi olla sisuliselt põhjendatud. Juhul, kui sätestada selgelt, et võlausaldajal on õigus nõuda äriühingule tekkinud kahju hüvitamist äriühingu asemel endale, kui ta ei saa oma nõudeid rahuldada äriühingu vara arvel, ei ole eelnõus lahendatud võlausaldaja nõude ulatuse ja võlausaldajate paljususe küsimust. Selline lahendus ei arvesta asjaolu, et ka teistel võlausaldajatel on ilmselt nõuded äriühingu vastu, mida ei õnnestu ühingu vara arvel rahuldada. Selgelt on lahendamata küsimus, millises ulatuses saab võlausaldaja nõuda kahjuhüvitise tasumist äriühingu asemel endale, ning kas äriühingu võlausaldajate paljususe korral on nad juhatuse liikme suhtes osa-, ühis- või solidaarvõlausaldajad VÕS § 71–73 tähenduses. Kui iga võlausaldaja saab nõuda juhatuse liikmelt kahju hüvitamist endale (eelduslikult enda nõude ulatuses), siis näeme ohtu selles, et tekib nn võlausaldajate võidujooks ning sama juhatuse liikme vastu esitavad mitmed võlausaldajad sama kahju hüvitamise nõude, mis suurendab kohtuvaidluste hulka. Nõustume ka ekspertide arvamuse p-s 4.3 toodud seisukohaga, et võlausaldajate pankrotihalduriga konkureerivad nõuded juhatuse liikme varale toovad kaasa võlausaldajate ebavõrdse kohtlemise (eelkõige võivad rikkamad või kiiremad võlausaldajad). Rõhutame, et tegemist ei ole kahju hüvitamise eesmärki silmas pidavate muudatustega ning nende sellisel kujul rakendamine külvab õigusselgusetust ning tõstab kohtute töökoormust.

Lisaks märgime, et kuigi võlausaldaja nõudeõigus peaks seletuskirja kohaselt realiseeruma sisuliselt üksnes pankrotimenetluse raugemise korral, ei saa seda nimetatud sätetest üheselt järeldada. Sätte sõnastus „kui ta ei saa oma nõudeid rahuldada osaühingu vara arvel“ võimaldab avaramat tõlgendust. Sättes pole nõude eeldusena märgitud, et võlausaldaja saab esitada nõude pärast pankrotimenetluse raugemist või vara puudumise tõttu välja kuulutamata jätmist. Kui seadusandjal on selline soov, siis tuleks õigusselguse huvides seda sättes selgelt märkida.

Arvestades eelnõus pakutud muudatuse ebaselgust, tuleks jätta selline muudatus tegemata. Kehtiv regulatsioon pakub võlausaldajatele piisavalt tõhusa kaitse. Praktikas esitavad võlausaldajad samas kohtuasjas äriühingu juhatuse liikme vastu kahju hüvitamise nõude ja äriühingu vastu võla väljamõistmise nõude ning kohus saab samas kohtuasjas mõista juhatuse liikmelt äriühingu kasuks välja kahjuhüvitise ning äriühingult võlausaldaja kasuks sissenõutavaks muutunud võla. Juhul, kui soovitakse muuta seda tõhusamaks, siis võiks kaaluda olemasoleva regulatsiooni täiendamist, mitte ebaselgeks muutmist.

Tsiviilkohtumenetluse seadustiku muudatused

3. Eelnõuga soovitakse sätestada erand, et registrimenetluses võib lepingulise esindajana menetlusosalist esindada iga teovõimeline füüsiline isik (TsMS § 218 lg 2¹). Muudatuse puhul ei selgu seletuskirjast, kas ja millega on selline muudatus põhjendatud edasikaebemenetlustes. Juhime tähelepanu sellele, et edasikaebemenetlustes kerkivad

üldjuhul esile ka õiguslikud küsimused ning seetõttu võib osutuda vajalikuks lepingulise esindaja kvalifikatsioon (õigusteadmised). Seetõttu ei tuleks senisest regulatsioonist vähemalt edasikaebemenetluses kergekäeliselt loobuda.

4. Eelnõuga soovitakse muuta TsMS § 428 lg 1 p 5, millest jäetakse välja sõnad „või juriidiline isik on lõppenud õigusjärgluseta“.

Mööname, et praktikas on tekkinud probleeme seoses sellega, et kohtumenetluse ajal on äriühinguid registrist kustutatud. Samas leiame, et probleemi lahendamiseks tuleks kehtiva regulatsiooni alusel tõhustada registripidaja praktikat selliselt, et äriühingut ei kustutata kohtuvaidluse ajal registrist ning kui see on juhtunud, siis taastab registripidaja äriühingu omal algatusel. Selleks, et registripidaja ei kustutaks omal algatusel ega avalduse alusel ekslikult registrist äriühingut, mille puhul on käimas kohtuvaidlus, tuleks registripidajale sätestada kohustus kontrollida seda asjaolu alati enne äriühingu registrist kustutamist ja anda vastava teabe saamiseks registripidajale juurdepääs kohtute infosüsteemile. Kui tõhustada registripidaja rolli äriühingu registrist kustutamise üle, ei teki praktikas ka probleeme sellega, et kohtumenetluse ajal kustutatakse äriühing äriregistrist eesmärgiga vabaneda kohtuvaidlusest ning taastada seejärel äriühingu registrikanne ja jätkata tegevust.

Alternatiivselt (juhul, kui eelnev meede ei peaks leidma toetust) toetame mõtet, et olukorras, kus juriidiline isik kustutatakse kohtumenetluse ajal registrist, ei peaks sellega kaasnema menetluse lõppemist ja võimatust uuesti kohtusse pöörduda. Siiski ei ole kohtute vaatenurgast eelnõus väljapakutud lahendus (kaotada menetluse lõpetamise aluste hulgast juriidilise isiku õigusjärgluseta lõppemine) sobilik. Eelnõus pakutud lahendus ei taga õigusselgust ning seletuskirjas pakutud hagi läbivaatamata jätmise alus on ekslik. Kui seadusandja soovib, et juriidilise isiku õigusjärgluseta lõppemise korral jätab kohus hagi või kaebuse läbi vaatamata, siis tuleb seaduses sätestadagi selgelt selline alus. Seletuskirjas viidatud perspektiivtuse alus ei ole sellistele olukordadele kohane. Nii nagu täiendatakse TsMS § 643 lg-t 1 ja § 682 lg-t 1 läbivaatamata jätmise alusega, tuleks selline selge alus sätestada ka maakohu menetluses. Teeme ettepaneku täiendada TsMS § 423 lg-t 1 p-ga 14 järgmises sõnastuses: „asja pooleks olev juriidiline isik on lõppenud õigusjärgluseta ja see takistab asja edasist menetlust.“

5. Eelnõuga soovitakse lisada võimalus esitada registriasjades puuduste kõrvaldamise määruse peale määruskaebus (TsMS § 599). Leiame, et selline muudatus suurendab tarbetult kohtute koormust ega täida eelnõu seletuskirja kohast eesmärki (saavutada õigusküsimuses kiirem selgus). Selline lahendus hälbib üldisest tsiviilkohtumenetluse loogikast ning me ei näe põhjust, miks peaks just registriasjades, aga mitte teistes kohtuasjades tegema sellise erandi. Õigusküsimused võivad kerkida esile kõigi puuduste kõrvaldamise määruste puhul.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Villem Lapimaa
kohtu esimees